

ствие между населението и икономиката. С това той лансира идеята, че с повишаването на жизнения стандарт неизбежно би спаднала раждаемостта и би се получило определено обществено равновесие. Няколко века по-късно Маргарет Тачър ще перефразира Малтус, като каже, че не е достатъчно да се дава риба на бедните, а трябва да се научат да си я ловят сами.

Вижданията на Малтус са възхвалявани и хулени десетилетия наред. Две неща обаче са неоспорими. Малтус е дал първото задълбочено и мащабно изучаване на икономическото състояние на бедните. Другото е, че е предвидил демографския преход⁴, на който сме свидетели през двадесети век.

Заслужава да се изтъкнат и редица завоевания в химията и медицината през седемнадесети и осемнадесети век, извлечени от емпиричен материал и опиращи се на обективни показатели, с което тези направления в човешкото познание се освобождават от всякаква мистичност, от субективните представи и предразсъдъци и постепенно се оформят като наука. През 1590 г. е изобретен микроскопът (Захариас Янсен), две години по-късно и термометърът (Галилео Галилей). Много скоро през 1597 г. се появява и първият учебник по химия на Андреас Лебавиус. През 1658 г. Ян Свамердам наблюдава под микроскоп и фактически открива червените кръвни телца. Следва откриването на въглеродния двуокис, водорода, кислорода и др. През 1787 г. се появява първата химическа номенклатура (Лавуазие, Бертело, Фуркроа, Морво), предтеча на таблицата на Менделеев. Особено място в развитието на естествените науки през този период заема Ломоносов (1711-1765), който освен всичко друго се изявява и като социолог с известния си труд за населението на Русия, в който не само споделя редица наблюдения върху живота на хората, но и дава ясни и категорични оценки за жизненото равнище, като препоръчва реформи в законодателството, касаещи брака, семействата и децата, както и в образователната система (Ломоносов, 1761).

През 1798 г. Едуард Дженър (1749-1823) публикува наблюдението си, че заболялите от кравешка сипаница придобиват защита срещу фаталната едра шарка и открива как това заболяване сред животните може да се използва за създаване на изкуствен имунитет. Така се появява и първата ваксина, в резултат на което смъртността от едра шарка от 3 000-4 000 случая на милион жители спада до 90 след ваксинация и фактически това заболяване бързо е елиминирано.

⁴ Специфичен за демографията термин, отбелязващ спада в раждаемостта през последните сто години до такива ниски нива, че дори и спадът в смъртността и постоянното увеличение на продължителността на човешкия живот не могат да компенсират очертаващия се отрицателен естествен прираст в редица страни на Европа.